

Austatud lugeja!

Käesoleva Juridica enamik artikleid on vähemal või rohkemal määral seotud Riigikohtu praktikaga. Mõistetakse, sest näime olevat jõudnud oma arengus ajastusse, kus ilma kõrgema kohtu lahendita polegi veel vajalikku kindlust, mis on õigus.

Olen erinevate juristide käest küsinud, kumb siis nende arvates peaks olema kassatsiooni menetluse võtmise kaaluks: kas konkreetse kaasuse õiglase lahendamise või õiguse ühetaolise kohaldamise vajadus. Seda küsimust esitades olen eeldanud, et vastus sellele saab olema enamasti ümmargune: et mõlemad on olulised vmt. Aga ei, enamikel juhtudel oli vastaja selgelt ühe lahenduse poolt, pidades oma vastust seejuures täiesti enesestmõistetavaks. Seda saab seletada vaid ühega: esitatud küsimus on maailmavaateline. Ühtede jaoks ei ole midagi tähtsamat kui konkreetse üksikkaasuse õiglase lahendamine – sellest algab kõik ja sellega lõppeb kõik. Nad märgivad, et õiglase Riigikohtu lahend mõjutab ülejäänud kohtupraktikat parimal võimalikul viisil. See on inimese mõttelaad, kes seisab kohtulaua ees: teda ei huvita ega peagi huvitama õiguspraktika, teda huvitab tema enda üks ja ainus kaasus. Ja ta on veendunud, et õiglus on tema poolel. Ka idealist peab kõigest kõige tähtsamaks õiglust. Pragmatilise lähenemise pooldajad on veendunud aga vastupidises: olulisim, mida Riigikohus teha saab, on ühetaolise kohtupraktika järjekindel kujundamine. Et olgu või vale, aga oleks kindlalt teada, kuidas on. Et võtke kas või iga nädal ette kaasus, millega samalaadne on juba kord lahendatud, ja taguge meid oma kord juba öeldud seisukohaga seni, kuni ühtegi vastupidist seisukohta kohtutest enam ei tule. See on kohtulaua eelne mentaliteet: andke mulle kindlust, kuidas ma pean tegema, ja ma teen seda.

Vaidluste õiglase lahendamine on kindlasti üks äärmiselt tähtis asi. Kuid see nõuab ka õiglaseid seaduseid. Kui siin on midagi vajaka, siis saadab õiglase lahendus seaduse joonelt prügikasti. Hea on, kui ta teeb seda sõnaselgelt – kuulutades ebaõiglase seaduse põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks. Kurjast on aga siis, kui õiglase lahendus läheb normist vaikides mööda. Siis ei tea me enam keegi, mis normiga edaspidi peale hakata. Et arvestada teda siis, kui ta õiglast lahendust toetab, ja jätta arvestamata, kui ei toeta? Õiglus pole aga teadupärast täpisteaduslik kategooria.

Hiljuti küsis üks praktiseeriv jurist minu käest: kas tead, et enamik advokatuuri eksamil lahendamisele tulevaid kaasuseid on täpselt need, mis Riigikohtus on oma lahenduse leidnud? Aga miks see nii on, küsis ta minult. Ja ise vastas: sest kui konkreetsetes asjades ei ole Riigikohtu lahendit, ei julge ükski eksamineerija Eestis väita, kuidas seda kaasust tuleks lahendada. Mitte et eksamineerija alati peab Riigikohtu seisukohta õigeks, aga vähemalt ei saa eksamineeritav lahenduskäigu õigsuse osas protesti esitada. Kui see kõik on nii, nagu minu vestluspartner ütles, siis on see väga kurb: siis tähendab see seda, et elame täielikus õiguslikus ebakindluses.

Sogases vees pidi teadupärast püütama kõige suuremaid kalu. Siinkohal olekski paslik lõpetada advokaatidele hea kalaõnne soovimisega. Kuid see kõlaks küüniliselt. Arvan, et me kõik igatseme suuremat õiguskindlust. Ja me kõik saame selleks midagi ära teha.

Katrin Prükk